

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060202

DOM
2013-01-15
Stockholm

Mål nr
M 6228-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom 2012-06-29 i mål nr M 2909-10, se bilaga A

KLAGANDE

Kammarkollegiet
Box 2218, 103 15 Stockholm

MOTPART

Garphytteåns Kraft AB
Bäck 517, 719 91 Vintrosa

Ombud: W J

SAKEN

Rättegångskostnader i mål om lagligförklaring av vattenkraftverk m.m.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens deldom endast på följande sätt. Garphytteåns Kraft AB ska ersätta Kammarkollegiets rättegångskostnader vid mark- och miljödomstolen med 25 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 29 juni 2012 till dess betalning sker.
2. Garphytteåns Kraft AB ska ersätta Kammarkollegiet för dess rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 3 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Dok.Id 1051230

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kammarkollegiet har yrkat att kollegiet ska tillerkännas ersättning för rättegångskostnader vid mark- och miljödomstolen med 25 000 kr.

Kammarkollegiet har vidare yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 3 000 kr.

Garphytteåns Kraft AB har bestritt Kammarkollegiets yrkanden.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kammarkollegiet har anfört följande.

Målet är ett ansökningsmål om vattenverksamhet där sökanden ska svara för sina egna och motpartens kostnader vid mark- och miljödomstolen. Yrkande om rättegångskostnader ska ha framställts innan handläggningen avslutas.

Kammarkollegiet yrkade den 14 oktober 2010 ersättning för rättegångskostnader med belopp som senare skulle anges. Mark- och miljödomstolen har inte genom förelägganden eller frågor begärt att yrkandet skulle preciseras utan har avgjort målet utan åtgärd i den delen. Det ålåg domstolen att klarlägga yrkandet innan handläggningen avslutades.

Yrkat arvode om 25 000 kr avser nedlagt arbete omfattande två och en halv arbetsdagar. Beloppet är skäligt.

Garphytteåns Kraft AB har anfört följande.

Sista tidpunkt för framställan av ersättningsanspråk är i samband med huvudförhandlingen. I samband med huvudförhandling kan fastställas viss dag för sådan framställan.

Kammarkollegiet framställde inte några ersättningskrav i samband med huvudförhandlingen. Mark- och miljödomstolen satte inte ut någon tid för att framställa ersättningskrav. Under de åtta månader som förevarit efter Mark- och miljödomstolens huvudförhandling fram till dess att deldom meddelades har inte heller några anspråk framställts. Kammarkollegiet har därmed försuttit sina chanser att ställa krav på ersättning.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att Kammarkollegiet inte har försuttit sina möjligheter till ersättning anser bolaget att yrkandet om 25 000 kr inte står i proportion till nedlagt arbete. Ärendets storlek motiverar inte nämnda tidsåtgång. Bolaget kan enbart vitsorda sex timmars arbete.

Om Mark- och miljööverdomstolen finner att mark- och miljödomstolen har gjort fel i sin behandling av ärendet anser sig inte bolaget ha någon skyldighet att ersätta Kammarkollegiet för dess kostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Målet vid mark- och miljödomstolen var ett ansökningsmål om vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Enligt 4 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska i mål där mark- och miljödomstolen är första instans tillämpas vad som är föreskrivet om tvistemål i allmän domstol, om inte annat föreskrivs i denna lag eller annan lag.

Av 25 kap. 2 § miljöbalken följer att sökanden i ansökningsmål om vattenverksamhet ska svara för sina egna och motparternas kostnader vid mark- och miljödomstolen. Kammarkollegiet intog med stöd av 22 kap. 6 § miljöbalken ställning som motpart i målet genom sin roll att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen i ansökningsprocessen. Anspråk på ersättning ska enligt 18 kap. 14 § rättegångsbalken framställas innan handläggningen avslutas.

Mark- och miljödomstolen höll den 26 oktober 2011 huvudförhandling, till vilken Kammarkollegiet var kallad att delta. Kammarkollegiet närvarade dock inte. Det framgår av handlingarna att handläggningen fortsatte efter förhandlingen. Den överklagade deldomen meddelades först den 29 juni 2012 utan att parterna dessförinnan beretts tillfälle att slutföra sin talan. Så borde ha skett enligt 42 kap. 18 § andra stycket rättegångsbalken, särskilt som Kammarkollegiet redan den 14 oktober 2010 hade yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Mark- och miljödomstolens underlåtenhet att slutförelägga Kammarkollegiet utgör ett rättegångsfel. Kammarkollegiet har inte försuttit möjligheten att begära ersättning för sina rättegångskostnader. Rättegångsfelet kan avhjälpas i Mark- och miljööverdomstolen varför skäl för återförvisning saknas. Yrkad ersättning om 25 000 kr framstår som skälig mot bakgrund av målets omfattning och komplexitet och ska ersättas i sin helhet av Garphytteåns Kraft AB.

Vid denna utgång i målet bör Garphytteåns Kraft AB förpliktas att ersätta Kammarkollegiet för dess rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen. Att ett rättegångsfel förekommit i underinstansen föranleder inte någon annan bedömning. Yrkat belopp om 3 000 kr är skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2013-02-12.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Ulla Bergendal och Henrik Runeson, tf. hovrättsassessorn Anna Hempel, referent, samt f.d. miljörådet Sven Bengtsson. Domen är enhällig.

Föredragande har varit Olof Ekström.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2012-06-29
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 2909-10

SÖKANDE

Garphytteåns Kraft AB
Bäck 517
719 91 Vintrosa

Ombud: W J

**MOTPARTER SOM FRAMSTÄLLT YRKANDE OM ERSÄTTNING FÖR
SKADA M.M.**

1. A J

2. U P

3. L R

SAKEN

Lagligförklaring m.m. av Falkasjöns vattenkraftverk och regleringsdamm, Örebro kommun och län

Anläggningsid: 36120

Avrinningsområde: 121

Koordinater: (SWEREF99) N: 6576748 E: 495307

Dok.Id 269771

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00

DOMSLUT**Lagligförklaring**

Mark- och miljödomstolen förklarar Falkasjöns vattenkraftverk och regleringsdamm med därtill hörande anordningar, i det utförande som anges nedan under rubriken ”Teknisk beskrivning av verksamheten”, lagliga.

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar Garphytteåns Kraft AB tillstånd, vilket i förekommande fall innefattar tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, enligt följande:

Att för driften av kraftverket ta i anspråk strömfallet i Garphytteån/Falkabäcken mellan nivåerna + 203,75 m och + 170,85 m samt att genom kraftverket avleda högst 0,60 kbm/s.

Att få byta ut ca 250 m av befintlig trätub mot tub i glasfiber.

Att i vad beror på skötseln av regleringsdammen i Falkasjöns utlopp dämna och avsänka vattnet mellan nivåerna + 203,75 m och + 201,75 m i enlighet med de vattenhushållningsbestämmelser som bestäms.

Mark- och miljödomstolen beslutar vidare följande:

Tiden för anmälan om oförutsedd skada bestäms till fem år från arbetstidens utgång.

Arbetstiden bestäms till två år från lagakraftvunnen dom.

Den förlust som sökanden enligt 31 kap. 22 § miljöbalken är skyldig att tåla utan ersättning, bestäms till en tiondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt tillståndet kan uttagas vid kraftverket.

Den inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen med de kompletteringar som gjorts godkänns.

Strömfallsfastighet är fastigheten Örebro Garphyttan 5:172.

Villkor

Mark- och miljödomstolen beslutar att följande villkor ska gälla för verksamheten.

1. Arbetena och anläggningarna ska utföras i huvudsaklig överensstämmelse med det som redovisats i ansökan, inklusive den tekniska beskrivningen och miljökonsekvensbeskrivningen, samt vad sökanden i övrigt åtagit sig.
2. Tubens intag i Falkasjön ska förses galler av en typ som hindrar fisk att komma in i tuben. En fiskväg för nedströms vandrande fisk ska anordnas förbi regleringsdammen i Falkasjön och tas i bruk senast två år efter lagakraftvunnen dom. Fiskvägens och gallrets närmare utformning och placering ska genom sökandens försorg tas fram av fiskevårdssakkunnig. Utformningen ska vara sådan att den minimitappning som sökanden åläggs ska kunna användas i fiskvägen. Arbetet ska utföras i samråd med Länsstyrelsen i Örebro län. Domstolen överlåter till länsstyrelsen att besluta om fiskvägens och gallrets slutliga utformning. Länsstyrelsens beslut i denna del får på sedvanligt sätt överklagas till mark- och miljödomstolen.
3. Sökanden ska från Falkasjöns regleringsdamm till naturfåran framsläppa minst 50 l/s som årsmedelvärde. Tappningen till naturfåran ska varieras veckovis över året för att efterlikna naturliga flödesvariationer enligt tabell nedan. Det åligger sökanden att utföra en tappningsanordning i dammen som möjliggör mätning av tappningen.

Vecka	Minimiflöde till naturfåra (l/s)
1-15	50
16-19	110
20-40	30
41-43	110
44-52	50

Om tillrinningen är mindre än dessa minimiflöden och vattenståndet samtidigt är lägre än det lägsta vattenstånd som gäller enligt provisoriska villkor eller som kommer att fastställas i de slutliga vattenhushållningsbestämmelserna ska tillrinningen framsläppas.

Vid regleringsdammen ska sättas upp en pegelskala med dännings- och sänkingsgräns tydligt utmärkta.

4. Korttidsreglering på vecko- eller dygnsbasis får inte ske.
5. Förändring av vattenståndet i Falkasjön får om möjligt med hänsyn till tillrinningen, såvitt beror av dammens skötsel, inte ske snabbare än 10 cm per dygn eller maximalt 50 cm per vecka.
6. S.k. mjuka övergångar ska tillämpas vid ändringar i tappningen.
7. Grumlande arbeten bör undvikas i möjligaste mån och tillämpliga skyddsåtgärder ska vidtas så att grumlingen till Falkabäcken minimeras. Grumlande arbeten får endast utföras under perioden juni till augusti.
8. Ett kontrollprogram för drift, skötsel och kontroll av verksamheten och anläggningarna inklusive fiskväg för nedströmsvandring och minimivattenföring ska upprättas. Kopia på kontrollprogrammet ska lämnas till tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen Örebro län, senast när tillståndet tas i anspråk. I kontrollprogrammet ska anges metoder och tillvägagångssätt för kontroll och utvärdering. Resultatet ska arkiveras i minst fem år.

9. Flytande kemikalier och avfall ska förvaras på tät invallad yta där invallningen rymmer den största enskilda behållarens volym plus 10 procent av den maximalt förvarade volymen inom invallningen. Sker lagringen utomhus ska lagerplatsen vara försedd med tak eller regnskydd samt vara skyddad för påkörning.

Prövotid

Miljödomstolen skjuter enligt 22 kap. 27 § miljöbalken under en prövotid upp frågan om vilka vattenhushållningsbestämmelser som ska gälla för Falkasjön.

Under prövotiden ska sökanden undersöka de provisoriska vattenhushållningsbestämmelsernas påverkan på friluftslivet. Undersökningen ska pågå under två år och måste med hänsyn till friluftslivet innefatta två hela somrar (juni–augusti). Sökanden ska därvid dokumentera vilka klagomål som inkommer till sökanden och även kontakta tillsynsmyndigheten för efterhörande om inkomna klagomål. Vidare ska linfärjans framkomlighet undersökas. Undersökningen under prövotiden ska också omfatta regleringens påverkan på hårklomossan och de videbuskar som mossan ofta växer på. Hur undersökningarna i detalj ska utföras överlåter domstolen till länsstyrelsen att bestämma. Vid oenighet kan länsstyrelsens beslut överklagas till mark- och miljödomstolen. Undersökningen ska efter genomförande redovisas till mark- och miljödomstolen.

Intill dess mark- och miljödomstolen beslutar annat ska följande provisoriska villkor gälla:

Vattenståndet i magasinet får inte överstiga nivån + 203,75 m eller den högre nivå som uppstår med helt öppen damm. Under perioden september–december får vattennivån inte understiga +203,75 m under en sammanhängande period av två månader (period då hårklomossan tidigare blötlagts). Vattenstånd i magasinet under perioden maj–augusti får inte överstiga +202,75 m under en sammanhängande period av två månader (period då hårklomossan tidigare torrlagts). Vattenståndet i magasinet får aldrig understiga +201,75 m.

Överdämning får ske vid fullt öppen damm.

Övrigt

Särskild fiskeavgift enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska utgå med 25 000 kr.

Allmän fiskeavgift enligt 6 kap. 6 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska utgå med 17 avgiftsenheter i klass 1.

För det fall nedströms i vattendraget liggande vandringshinder framledes tas bort och det i övrigt befinns rimligt åligger det innehavaren av damm och kraftverk att på egen bekostnad inrätta en fungerande fiskväg som möjliggör uppvandring för i vattendraget förekommande fisk.

Mark- och miljödomstolen avslår U Ps, L Rs och A Js yrkanden om full regleringsamplitud om fem meter och ersättning för skador.

Prövningsavgiften fastställs slutligt till 5 600 kr.

Garphytteåns Kraft AB ska utge ersättning för rättegångskostnader till L R, U P och A J gemensamt med totalt 10 000 kr.

Hela beloppet ska utbetalas till U P för vidare fördelning efter vad nämnda tre sakägare finner skäligt.

Garphytteåns Kraft AB ska vidare utge ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Örebro län med 56 400 kr, varav 43 200 kr avser tjänstemans arbete och 13 200 kr avser utlägg i form av konsultarvode.

På rättegångskostnadsersättningarna utgår ränta enligt 6 § räntelagen från dag för dom till dess betalning sker.

Yrkandet om verkställighetsförordnande avslås.

Höjdangivelserna i domen är relaterade till rikets höjdsystem RH00. Någon fixpunkt finns inte.

BAKGRUND

Falkasjöns kraftverk har sin belägenhet i Garphytteån inom de så kallade Kilsbergen på omkring 203 meters höjd över havet, ca 30 km väster om Örebro tätort, inom Svartåns avrinningsområde.

Falkasjön (1,05 miljoner kbm) tar emot tillrinningen från ett antal högre upp belägna sjöar med omkringliggande nederbördsområde. Bland de större sjöarna kan nämnas Stora Axsjön (0,82 miljoner kbm), Stensjön (0,22 miljoner kbm), Ymningen (1,94 miljoner kbm), Södra Ånnabosjön och Björktjärn (0,3 miljoner kbm). Vid Falkasjöns utlopp finns en av kallmur utförd dammbyggnad, tätad med jord och grus. Ett par mindre skibord finns i dammbyggnaden, samt ett tubintag med en anslutande nära 0,7 km lång tillloppstub fram till befintligt vattenkraftverk. Tidigare har det även funnits ett flottningsutskov i dammen. Vattenkraftverket som byggdes av Garphyttans Bruk igångsattes under år 1942. I maskinstationen finns turbin placerad med en effekt på 170 kW, tillsammans med el- och styrutrustning. När dammen byggdes har inte varit möjligt att utröna, men den torde ha funnits under en mycket lång tid. Enligt hävdade gränser har Falkasjön dämts till + 203,75 m. Sjön har historiskt avtappas till en nivå, belägen ca 5,5 meter under dämningmärket, men har ungefär de senaste tio åren reglerats med en amplitud om ca två meter.

De hydrologiska förhållandena i vattendraget är följande:

Högsta högvattenföring (100 år)	3,6 kbm/s
Högsta högvattenföring (50 år)	3,3 kbm/s
Medelhögvattenföring	1,5 kbm/s
Medelvattenföring	0,28 kbm/s

Medellågvattenföring	0,05 kbm/s
Lägsta Lågvattenföring (50 år)	0,01 kbm/s
Nederbördsområde	21,2 kvadratkilometer
Sjöandel	11,0 procent

Garphytteåns Kraft AB (sökanden), som äger Falkasjöns kraftverk sedan år 2006, avser att hos mark- och miljödomstolen söka lagligförklaring av dammbyggnaden i Falkasjöns utlopp och Falkasjöns kraftverk med tilloppstub samt tillstånd enligt miljöbalken att reglera Falkasjön och driva kraftverket.

TIDIGARE BESLUT

Några formella tillstånd finns inte för damm och kraftverk. Vice häradshövding O H har i ett av sökanden åberopat utlåtande från den 15 november 1929 ansett att det inte finns hinder mot att anlägga en kraftverksanläggning utan att tillstånd erhålls.

ANSÖKAN

YRKANDEN (SÅSOM DESSA SLUTLIGEN HAR BESTÄMTS)

Sökanden har yrkat att mark- och miljödomstolen förklarar Falkasjöns regleringsdamm och kraftverk med därtill hörande anordningar, omfattande i huvudsak utskov med regleringsanordningar, intagsparti, tilloppstub, maskinstation och utloppskanal lagliga.

Sökanden har vidare yrkat att tillstånd lämnas enligt följande:

Att genom kraftverket, avleda 0,60 kbm/s och i övrigt hushålla med vattnet inom ramen för följande av länsstyrelsen yrkade och av sökanden medgivna regleringsamplituder och vattenhushållningsbestämmelser.

Sökanden har vidare medgett att av länsstyrelsen föreslagen och i domslutet angiven reglering och bestämda vattenhushållningsbestämmelser föreskrivs. Sökanden har dock anmärkt att bestämmelserna kan vara till nackdel för friluftslivet.

Om domstolen finner att tillstånd krävs i denna del har sökanden dessutom yrkat att få byta ut ca 250 m av den befintliga trätuben.

Sökanden har vidare yrkat följande:

Att mark- och miljödomstolen förordnar om tid för anmälan om oförutsedd skada till fem år från arbetstidens utgång.

Att mark- och miljödomstolen förordnar om en arbetstid av två år från lagakraftvunnen dom.

Att mark- och miljödomstolen förordnar att givet tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft.

Att den förlust som sökanden enligt 31 kap. 22 § miljöbalken är skyldig att tåla utan ersättning, skall bestämmas till en tjugondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt tillståndet kan uttagas vid kraftverket.

Att domstolen godkänner den inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen.

För det fall domstolen finner att tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs har yrkats att sådant tillstånd ges.

RÅDIGHET

Sökanden hävdar i första hand att vice häradshövding O Hs utlåtande från år 1929 visar att Garphyttans Bruk har rätt att nyttja strömfallet och utföra

regleringar i ovan belägna sjöar. Garphyttans Bruk har sedermera överlåtit dessa rättigheter. I dag tillhör rättigheterna sökanden.

Sökanden har även gett in servitutsavtal utvisande att Örebro kommun som är ägare av fastigheterna Örebro Garphyttan 2:7 och 2:24 där strömfallet är beläget upplåter utan begränsning i tiden till den försålda men ännu inte bildade fastigheten, del av Garphyttan 2:24, rätten att nyttja fallrätten i aktuell del av Falkabäcken/Garphytteån.

STRÖMFALLSFÄSTIGHET

I avvaktan på att planerad fastighetsbildning genomförs föreslås sökandens fastighet Örebro Garphyttan 5:172 som strömfallsfastighet. Sökanden avser att så snart fastighetsbildningen har vunnit laga kraft till domstolen anmäla ändringen av strömfallsfastighet.

SAKÄGAREFÖRTECKNING

Berörda fastigheter av ansökt vattenverksamhet är följande:

Garphyttan 2:2, SveaSkog Förvaltnings AB

Garphyttan 2:7, Örebro kommun

Garphyttan 2:24, Örebro kommun

Gilsåsen 1:1, Staten Fortifikationsverket

Ånnaboda 2:4, Örebro kommun

fastighet X,U P

TEKNISK BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN

Dambyggnaden består från vänster av två sektioner med sättar anslutna mot fastmark. Sättsektionerna har vardera den fria bredden 2,65 m. Tröskelhöjden på det vänstra sättutskovet är + 203,65 m och på det högra +203,40 m. Efter sättutskovet följer en del av kallmur, tätad med jord och grus, för att sedan följas av kraftverkets tubintag. Intaget har fria bredden 1,20 m och tröskelhöjden +199,23 m.

Dambyggnaden avslutas med en ca 100 m lång kallmur, tätad med jord och grus.

Krönhöjden på kallmursdammen varierar något men ligger mellan +204,30 m och +204,48 m.

Uppströmsvattenytan motsvarar dämningssgränsen +203,75 m. Nedströmsvattenytan motsvarar vattenståndet +170,85 m vid medelvattenföringen 0,28 kbm/s i vattendraget direkt nedströms befintlig vattenkraftanläggning. Bruttofallhöjden blir således 32,90 m.

De båda sättutskoven avbördar tillsammans ca 0,8 kbm/s vid dämningssgränsen. Dammbyggnaden kan avbörda ca 7,8 kbm/s utan att någon överrinning sker. Angivna avbördningsstorlekar är exklusive kraftverkets drivvattenföring. Vid högsta högvattenföringen 3,6 kbm/s kommer det att ske en överdämning även vid fullt öppen damm, men någon risk för överrinning föreligger dock inte.

Från tubintaget sträcker sig fram till maskinstationen en ca 670 m lång tilloppstub, huvudsakligen utförd i trä, glasfiber och stål. De nedre sektionerna byttes i slutet av 1980-talet ut mot en ståltub. De äldre delarna av trätuben (ca 250 m) är i dåligt skick och kommer att bytas ut mot glasfiber. Tilloppstuben har en inre diameter på 0,9 meter. Den äldre delen av trätuben ligger på fundament och kommer även att göra så efter utbyte mot glasfiber. Den del som i dag är av glasfiber ligger på grusbädd, medan ståltuben i sin helhet är nedgrävd.

Maskinstation, uppförd i betong och tegel, innehåller ett horisontalaxlat francisaggregat i tryckskåp, med en direktkopplad asynkrongenerator. Installerad effekt är 170 kW och normalårsproduktionen är ca 600 000 kWh. Aggregatets drivvattenföring är 0,6 kbm/s.

EKONOMISKT UTBYTE AV VERKSAMHETEN

Falkasjöns kraftverk producerar ca 600 000 kWh per år. Intäkten kan beräknas till ca 450 000 kr per år. Kostnaden som enbart är ett utbyte av ca 250 m tilloppstub med avloppsrör kan beräknas till ca 350 000 kr.

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING (MKB)

Av sökandens MKB m.m. har följande framgått.

Alternativredovisning

Några alternativ vad gäller lokalisering har ej utretts. Kraftverket och dammanläggningen har funnits på platsen under lång tid. Då verksamheten är knuten till vatten finns inga relevanta lokaliseringsalternativ.

Områdesbeskrivning

Stora delar av projektområdet omfattas av ett Natura 2000-område.

Området är 49,7 ha stort och utgörs i huvudsak av barrskog med stråk av myrar, bäckar och sumpskogar. I området finns Falkaberget som är en känd lokal för bl.a. ovanliga nordliga mossor och vid Falkasjöns stränder finns den sällsynta hårklomossan. Hårklomossa, *Dichelyma capillaceum*, är skyddad på flera olika sätt. Hårklomossan är bedömd som Missgynnad (NT) i den svenska rödlistan och är upptagen i Bernkonventionens bilaga 1 (strängt skyddade växtarter). Den är också förtecknad i bilaga 2 till EU:s habitatdirektiv (92/43/EEG), vilket innebär att ett tillräckligt antal områden med förekomster av arten ska ingå i nätverket Natura 2000.

Vattenområden i reservatet pekades år 2005 ut som viktiga för naturmiljön av Länsstyrelsen i Örebro län och därför viktiga att skydda för framtiden.

Naturresevatets naturmiljövärden överensstämmer i stora stycken med ovan beskrivna värden för Natura 2000 området. Förutom detta är också friluftslivsaspekten viktig. I området finns ett flertal anläggningar som campingplats, skidspår och slalomanläggning med möjlighet till konstsnö, övernattningsstugor, besökscentrum m.m.. Det är viktigt att långsiktigt kunna erbjuda besökare en del av området som karakteriseras av orördhet, stillhet och rika naturupplevelser.

Falkabäcken är den översta delen av Garphytteån som rinner från Falkasjön knappt två km ner till intagsdammen för Garphyttans kraftverk vid Hultasjön. Bäckens

börjar idag succéssivt nedanför Falkasjön, och uppkommer då från det läckagevatten som den gamla kraftverkstuben hittills har släppt ifrån sig. Ca 600 meter nedanför dammen vid Falkasjön, är bäcken kulverterad knappt 200 meter under slalombacken och dess parkering. Mitt på detta område finns en liten öppning, där kraftverket ligger. Sträckan ovanför kraftverket är beroende av att vatten släpps från dammen eller kraftverkstuben, samt av några mycket små, från sidorna tillkommande vattendrag. Nedanför kraftverket, och därpå slalombackens parkering, flödar alltså vattnet fritt efter att det passerat igenom kraftverket och en kulvert. Översta delen rinner inom Natura 2000 området och naturreservatet Ånnaboda. Elfiskeundersökningar hösten 2009 visade att det finns stationär öring på den relativt begränsade sträckan uppströms slalombacken. Ett svagt men reproducerande bestånd av flodpärlmussla finns också, senast konstaterat år 2000. Samma undersökning visar också att det finns 14 vandringshinder längs sträckan, varav fyra anses definitiva för öring.

Konsekvenser för Falkasjön

Kraftproduktionen kommer att vara kopplad till villkor kring regleringsamplitud och uttagmängder. För Falkasjöns del sker en påverkan då vattnet inte följer de naturliga vattenståndsvariationerna.

Ett flertal fiskarter, för Falkasjöns del både gädda och abborre, leker gärna grunt och strandnära. Dessa arter påverkas negativt av variationerna.

Vegetationen är präglad av de vattenståndsvariationer som har pågått under mycket lång tid, troligtvis ända sedan 1600-talet. Nuvarande kraftverk anlades 1942. Naturmiljöer som kräver stabila vattenstånd saknas runt sjön. Då stränderna är tämligen branta bedöms de naturvärden som finns inte påverkas negativt av ändringar i vattenstånd. Skog som eventuellt skulle skadas eller dö av ändrade vattenstånd ger snarare högre naturvärden eftersom den döda veden gynnar den lägre faunan samt kryptogamfloran. En fortsatt reglering där mossan torrlägg under sommaren och dränks under vintern ger goda förutsättningar för mossan att finnas kvar och frodas. Det är dock viktigt att inte vattenståndsvariationen blir så stor att

videbuskarna som mossan ofta växer på dör. Buskarna ger också skugga och dör de riskerar mossan att torka ut och försvinna. Föreslagen variation med 2 meters amplitud under vinterhalvåret bedöms inte ge negativa konsekvenser för videbuskarnas och i förlängningen hårklomossans överlevnad.

Värdefull skog påverkas av tubens ombyggnad. Eftersom det här finns höga naturvärden är det viktigt att försöka minimera påverkan. Det planerade tubbytet kommer att utföras på sådant sätt att det inte kommer att erfordra någon avverkning. I och med dessa försiktighetsmått bedöms utbytet av tuben medföra små till måttliga konsekvenser.

Vid alltför låga vattenstånd sommartid riskerar den linfärja som används vid transport ut till Falkalägrät på ön i sjön att drabbas av störningar. Med den sänkningsnivå som tillämpas sommartid bedöms risken för att en sådan situation ska uppstå som begränsad. Det kan också bli nakna stränder vid låga vattennivåer. Under vintern vid större avtappningar kan det rörliga friluftslivet som vill söka sig till sjön uppleva problem med isar och stränder.

Konsekvenser för bäckfåran

En del av tuben från dammen vid Falkasjön, som leder ner till kraftverket kommer att bytas, då den befintliga trätuben läcker på många ställen. Detta läckagevatten kommer då att försvinna. Istället föreslås att ett minimiflöde upprätthålls från dammen, i den gamla bäckfåran. Detta kommer att bevara miljön i bäckfåran. Men läckagevattnet från tuben befuktar även områden bredvid bäckens ursprungsfåra, då tuben har en rakare sträckning. Läckagevattnet kommer att försvinna i framtiden och området kommer då att återgå till ett tidigare och torrare stadium. Detta bedöms mest påverka mossfloran lokalt.

Bäckfåran i övrigt kommer istället att få en bättre vattentillgång redan direkt nedan dammen, i och med ett garanterat föreslaget minimivattenflöde. Det som inte går att säga är hur stort läckagevattenflödet är nu. Detta vatten har successivt ökat de sista åren. Det negativa, om än i sammanhanget av begränsad omfattning, är att flödet

blir tämligen likartat över årstiderna, vilket är mindre naturligt. Inte desto mindre kommer detta tillsammans att säkra den flora och fauna som idag finns i bäckfårans vatten.

**YTTRANDEN MED DE JUSTERINGAR SOM GJORTS VID
HUVUDFÖRHANDLINGEN OCH EFTERFÖLJANDE SKRIFTVÄXLING
KAMMARKOLLEGIET**

Kammarkollegiet har i första hand yrkat att ansökan ska avvisas och i andra hand att ansökan ska avslås. Kollegiet har huvudsakligen anfört följande.

Det utlåtande från vice häradshövding O H som sökanden hänvisar till visar inte att sökanden har erforderlig rådighet. Sökanden har inte redovisat de uppgifter som krävs för att bedöma företagets inverkan på miljökvalitetsnormer och ickeförsämringskravet enligt ramdirektivet för vatten. Uppgifterna är bristfälliga avseende vilka verkningar som vattenbortledningen kommer att få på Falkasjön. Det är oklart om den dammanläggning som lagligförklaring söks för uppfyller kraven i 1766 års fiskestadga. Om anläggningen ändå lagligförklaras och tillstånd ges bör beslutet förenas med följande villkor.

- Minimitappningen i Falkabäcken ska vara 50 l/s.
- Kraftverkets intag ska förses med lutande eller snedställt fingaller om 15–18 mm spaltvidd och med en lutning på 35 grader. I fingallret ska finnas två stycken flyktöppningar med tillhörande flyktvägar nedströms kraftverket.
- Anläggningen ska handhas och utformas på ett sådant sätt att den inte utgör hinder för vandrande fiskarter.
- Dammanläggningens luckor ska vid tappningar genom dammen öppnas långsamt och successivt genom s.k. mjuk övergång.
- En fast vattenståndsskala ska uppföras och bibehållas vid dammanläggningen.
- Dammanläggningen får inte utnyttjas för reglering för vattenkraftsändamål.
- Tillrinningen ska alltid släppas genom dammen till huvudfåran.

- Kontrollprogram ska upprättas.

FISKERIVERKET (NUMERA HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN)

Fiskeriverket motsätter sig inte bifall till ansökan och yrkar att en särskild fiskeavgift om 25 000 kr som engångsbelopp fastställs. Fiskeriverket anför huvudsakligen följande.

Fiskeriverket bedömer att den kraftiga reglering som hittills skett av Falkasjön och torrläggningen av Falkabäcken genom nolltappning från dammen orsakat betydande fiskeskador genom åren inom detta vattenområde. Fiskeriverket ser därför positivt på att regleringsamplituden i sjön framöver kommer att begränsas till maximalt 2 m samt att en viss minimitappning kommer att ske till Falkabäcken under hela året, vilket är en förutsättning för att upprätthålla de bestånd av stationär öring och flodpärmussla som finns i bäcken. Skador som ska kompenseras har uppstått och kommer att uppstå. Utifrån de uppgifter som lämnas i ansökan anser Fiskeriverket att det saknas tillräckligt starka skäl för att sökanden ska åläggas att bygga någon form av fiskvandringssväg förbi regleringsdammen vid Falkasjöns utlopp. Däremot föreslår Fiskeriverket att bolaget ska åläggas att till Fiskeriverket inbetala en fiskeavgift. Denna avgift ska användas till fiskevårdande åtgärder inom det berörda vattenområdet.

LÄNSSTYRELSEN

Länsstyrelsen har yrkat att ansökan om tillstånd avvisas. För de fall att Mark- och miljödomstolen ändå avser att pröva ansökan och ge sitt tillstånd till verksamheten, har länsstyrelsen bestritt att verkställighetsförordnande meddelas och, som talan slutligen har bestämts yrkat att följande villkor ska meddelas.

1. Arbetena och anläggningarna ska utföras i huvudsaklig överensstämmelse med det som redovisats i ansökan, inklusive den tekniska beskrivningen och miljökonsekvensbeskrivningen, samt vad sökanden i övrigt åtagit sig.
2. En vattenmängd om högst 0,6 kbm/s får avledas genom kraftverket.

3. Tubens intag och i Falkasjön ska förses galler av en typ som hindrar fisk att komma in i tub och turbin. En fiskväg för nedströms vandrande fisk ska anordnas förbi reglerdammen i Falkasjön och tas i bruk senast den 1 juni 2012. Fiskvägens och gallrets närmare utformning och placering ska tas fram av fiskevårdssakkunnig i samråd med länsstyrelsen. Om enighet inte kan nås, får frågan hänskjutas till domstolen för avgörande.
4. Från Falkasjöns regleringsdamm till naturfåran ska minst framläppas 50 l/s som årsmedelvärde. Tappningen till naturfåran ska varieras veckovis över året för att efterlikna naturliga flödesvariationer enligt tabell nedan. Tappningsändringar ska ske med mjuka övergångar. Det åligger sökanden att utföra en tappningsanordning i dammen som möjliggör mätning av tappningen.

Vecka	Minimiflöde till naturfåra (kbn/s)
1–15	0,05
16–19	0,2
20–40	0,03
41–43	0,2
44–52	0,05

Vattenstånd i magasinet under perioden september–december får inte understiga +203,75 m under en sammanhängande period av två månader (period då hårklomossan tidigare blötlagts). Vattenstånd i magasinet under perioden maj–augusti får inte överstiga +202,75 m under en sammanhängande period av två månader (period då hårklomossan tidigare torrlagts). Vattenståndet i magasinet får aldrig understiga +201,75 m. Korttidsreglering på vecko- eller dygnsbasis får inte ske.

För kontroll av ovan angivna nivåer vid regleringsdammen ska det finnas en pegelskala med dämning- och sänkningsgränser tydligt utmärkta.

I andra hand yrkas att lämplig tappning undersöks under en provotid.

5. Grumlade arbeten bör undvikas i möjligaste mån och tillämpliga skyddsåtgärder ska vidtas så att grumlingen till Falkabäcken minimeras. Grumlade arbeten får endast utföras under perioden juni till augusti vid lågvattenföring.
6. Ett kontrollprogram för drift, skötsel och kontroll av verksamheten och anläggningarna inklusive fiskväg för nedströmsvandring och minimivattenföring ska upprättas. Kopia på kontrollprogrammet ska lämnas till tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen Örebro län, senast den 31 december 2011. I kontrollprogrammet ska anges metoder och tillvägagångssätt för kontroll och utvärdering. Resultatet ska arkiveras i minst fem år.
7. Flytande kemikalier och avfall ska förvaras på tät invallad yta där invallningen rymmer den största enskilda behållarens volym plus 10 procent av den maximalt förvarade volymen inom invallningen. Sker lagringen utomhus ska lagerplatsen vara försedd med tak eller regnskydd samt vara skyddad för påkörning.
8. Mark- och miljödomstolen bestämmer den andel som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22-23 §§ miljöbalken är skyldig att tåla utan ersättning till 1/5.
9. Förändring av vattenståndet i Falkasjön får, såvitt beror av dammens skötsel, inte ske snabbare än 10 cm per dygn eller maximalt 50 cm per vecka.
10. Ökning av tappningen till Falkabäckens naturfåra får inte ske snabbare än 3 sekundliter per timma eller maximalt 50 sekundliter per dygn.
11. Reducering av tappningen till Falkabäckens naturfåra får inte ske snabbare än 1 sekundliter per timma eller maximalt 20 sekundliter per dygn.

Länsstyrelsen har vidare yrkat ersättning för rättegångskostnader och uppgett huvudsakligen följande.

Länsstyrelsen anser att magasinerna Björktjärn, Stensjön, Stora Ymningen och Stora Axsjön uppströms Falkasjön regleras till förmån för den ansökta kraftproduktionen och ska därför omfattas av den aktuella prövningen.

Falkasjöns regleringsdamm och vattenkraftverk tillsammans med uppströms belägna vattenregleringar utgör en verksamhet som bör prövas i sin helhet. Vattensystemets alla regleringar måste ses som ett sammanhängande system. Då Falkasjön sänkts för avtappning till kraftverket, kommer uppströms belägna sjöar att användas för att återfylla Falkasjön. Hastigheten i Falkasjöns återfyllnad är beroende av hur övriga magasin avtappas. För att kunna bedöma den totala miljöpåverkan av verksamheten måste tappnings- och regleringsvillkor för samtliga vattenregleringar i verksamheten ingå i prövningen. Vidare finns det brister i MKB:n. De huvudsakliga bristerna är att nuvarande reglering inte är tillräckligt beskriven vilket gör det svårt att bedöma lämpliga skyddsåtgärder. Vidare är beskrivningen av miljömålen och miljökvalitetsnormerna bristfällig. För att kontinuerligt kunna följa upp en verksamhet bedömer länsstyrelsen att det är viktigt att det finns ett aktuellt kontrollprogram. Det är därför lämpligt att i villkor för verksamheten föreskriva att mätningar ska ske och att förslag till kontrollprogram ska redovisas till tillsynsmyndigheten inom viss tid. Därvid kan i villkoret föreskrivas att det av kontrollprogrammet ska framgå hur tillsyn, besiktning och kontroll ska ske och vilken mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod som ska tillämpas.

MILJÖNÄMNDEN I ÖREBRO KOMMUN

Nämnden har inte motsatt sig ansökan och anfört huvudsakligen följande. Falkabäcken har bestånd av flodpärlmussla som ska skyddas. Vattendraget bör få en årsflödesdynamik som liknar den naturliga. Flödet i bäcken bör bestämmas genom en prövotid och de slutliga villkoren i denna del delegeras till länsstyrelsen. Fiskväg för uppströms vandrande fisk kan inte anses nödvändig. Tillståndet bör tidsbegränsas.

U P, L R OCH A J

U P, L R och A J (ägare av tre vattenkraftverk nedströms Falkasjön) har yrkat att ansökan ska avslås och att 1. regleringen av Falkasjöns nivå vara ska vara tillgänglig fullt ut, dvs. 5,5 meter, och ej begränsas till 2,0 meter, 2. ansökan ska inte medge bortledning av vatten till annan verksamhet

och 3. tiden för oförutsedd skada bör bestämmas till 10 år. Om tillstånd ges enligt ansökan har L R, U P och A Js dessutom yrkat ersättning för de skador och omkostnader som nedströms kraftverk, dammar och delsträckor av Garphytteån åsamkas. Beloppet har överlämnats till domstolen att bestämma. Slutligen har yrkats ersättning för rättegångskostnader.

SUZUKI GARPHYTTAN AB

Suzuki Garphyttan AB (utnyttjar Garphytteån nedströms här aktuellt kraftverk för kylvatten) har medgett sökandens ansökan och anfört att av sökanden föreslagen minimitappning tillgodoser uttaget av kylvatten som uppgår till 50–90 l/s.

ÖREBRO KOMMUN har tillstyrkt ansökan.

FORTIFIKATIONSVERKET och *SVEASKOG FÖRVALTNINGS AB* har beretts tillfälle att yttra sig men inte avhörts.

BEMÖTANDE FRÅN SÖKANDEN MED DE JUSTERINGAR SOM GJORTS VID HUVUDFÖRHANDLINGEN OCH EFTERFÖLJANDE SKRIFTVÄXLING

Sökanden har medgett Fiskeriverkets yrkande om fiskeavgift förutsatt att det redovisas hur medlen används.

Sökanden har bestritt U Ps, L Rs och A Js yrkanden i dess helhet och anfört att dessa inte har någon del i Falkasjöns reglering och därför inte kan ha krav på regleringen. Vidare har anförts att för att krav ska kunna framställas krävs att ett regleringsföretag bildas.

Sökanden har bestritt länsstyrelsens yrkanden om att ansökan ska avvisas och avslås. Avseende villkoren har av länsstyrelsen yrkade villkor 1–3, villkor 5, villkor 7, villkor 9 och villkor 11 medgetts. Villkor 3 har medgetts dock under förutsättning att vattnet från avledningen till fiskvägen kan användas för minimitappning till torrfåran. Sökanden har inte haft någon erinran mot att frågan om gallrets och

fiskvägens närmare utformning delegeras. Villkor 4 i den del det avser vattenhushållningen har medgetts under förutsättning att det får ske överdämning med fullt öppen damm. Villkor 4 i den del det avser minimitappning i åfåran har bestritts. Sökanden har i denna del istället yrkat att följande villkor avseende minimitappning föreskrivs. ”I huvudfåran ska alltid framsläppas 30 l/s. Om tillrinningen är mindre och vattenståndet är lägre än +202,75 m respektive +201,75 m ska tillrinningen framsläppas.” Prövotid avseende tappningen har bestritts. Sökanden har vidare anfört att villkor 6 om kontrollprogram inte är nödvändigt. Villkor 8 har vidare bestritts och i stället har yrkats 1/20. Avseende villkor 9 har sökanden anmärkt att villkoret kan vara svårt att följa då tillrinningen varierar. Villkor 10 har bestritts då tappningen är beroende av tillrinningen.

Sökanden har bestritt att det föreskrivs en provotid avseende regleringsregimen.

Sökanden har vidare anfört följande. Först när minimitappningen understiger 30 l/s, uppstår större skador på bottenfaunan. Sjöarna uppströms Falkasjön omfattas inte av ansökan och ska lämnas utan avseende.

Sökanden har vidare gett in redovisning från VISS (VatteninformationsSystem Sverige). Av redovisningen framgår bl.a. följande. Den ekologiska statusen i ytvattenförekomsten har klassificerats till måttlig, otillfredsställande eller dålig och vattenmyndigheten har bedömt att det finns skäl att fastställa miljökvalitetsnormen till god ekologisk status med tidsfrist till år 2021. Det är ekonomiskt orimligt och/eller tekniskt omöjligt att vidta de åtgärder som skulle behövas för att uppnå god ekologisk status år 2015. Om alla möjliga och rimliga åtgärder vidtas kan god ekologisk status förväntas uppnås år 2021. Bedömning av fisksamhället visar på otillfredsställande status. Vattendraget har många vandringshinder för fisk och är påverkat av reglering från dammar och vattenkraftverk. Uppgifter tyder på att s.k. nolltappning förekommer vilket kan innebära att delar av vattenförekomsten torrläggs under perioder.

DOMSKÄL

Ansökan och kallelser till huvudförhandling har kungjorts i enlighet med gällande bestämmelser. Mark- och miljödomstolen har den 26 oktober 2011 hållit huvudförhandling och syn i målet.

Finns det sådana brister i ansökan att denna inte kan prövas i sak?

Kammarkollegiet och länsstyrelsen har i målet ifrågasatt de avgränsningar som sökanden gjort av ansökan och MKB och anfört att ansökan ska avvisas.

Frågan om prövningens omfattning har behandlats i ett flertal avgöranden från Miljööverdomstolen och Mark- och miljööverdomstolen (se bl.a. MÖD 2006:57, 2007:50 och 2010:9). Sammanfattningsvis gäller att hur än verksamhetsutövaren väljer att avgränsa sin ansökan om tillstånd måste resultatet av tillståndsmyndighetens samlade prövning täcka alla centrala frågor så att det finns förutsättningar att föreskriva villkor som är relevanta från miljösynpunkt. Prövningens avgränsning är således av central betydelse för en ändamålsenlig prövning i enlighet med miljöbalkens syfte. Visserligen är det sökanden som genom sin ansökan anger ramarna för prövningen men ytterst åligger det tillståndsmyndigheten att ta ställning till om den kan ligga till grund för prövningen.

Gällande hur omfattande en MKB ska vara och i vilken omfattning som brister i MKB:n kan läkas har Högsta domstolen konstaterat huvudsakligen följande (se NJA 2009 s. 321). Enligt 6 kap. 7 § första stycket miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning, i den utsträckning det behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning, innehålla de uppgifter som behövs för att beskrivningen ska uppfylla sitt syfte. Detta syfte är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa

och miljön (se 6 kap. 3 §). Den domstol som prövar en ansökan om tillstånd ska avgöra om miljökonsekvensbeskrivningen svarar mot de krav som ställts upp (6 kap. 9 § MB). Eventuella brister bör normalt utredas vid ett inledande skede av handläggningen. Det finns emellertid ett visst utrymme för kompletteringar och korrigeringar i syfte att uppnå en praktisk handläggningsordning vid domstolen. Det är dock viktigt att upprätthålla en gräns mellan å ena sidan vad som kan redas ut genom skriftväxling eller vid en förhandling och å andra sidan vad som kräver en mer formenlig komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen eller annan utredning. Det måste också bedömas om bristerna är så omfattande att de utgör processhinder och eventuellt inte kan läkas eller är av materiellt slag och eventuellt kan läkas.

Mark- och miljööverdomstolen har i ett avgörande (Beslut 2012-01-24 i mål nr M 568-11) funnit att en ansökan där MKB:n inte innehöll någon redovisning av hur den sökta verksamheten skulle påverka den ekologiska statusen och miljö kvalitetsnormerna i vattendraget, samt där komplettering inte gjorts av sökanden, skulle medföra att ansökan avvisades. Mark- och miljööverdomstolen anförde i skälen att det inledningsvis skulle prövas om den sökta verksamheten kommer att medföra att miljö kvalitetsnormen god ekologisk status inte kan uppnås för vattendraget och om verksamheten kan medföra en försämring, som inte är tillfällig, av vattendragets ekologiska status. Nästa fråga som skulle prövas var om ansökan innehöll tillräckligt underlag för prövningen av miljö kvalitetsnormerna.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att som redovisats i ovan nämnda avgöranden måste en prövning täcka alla centrala frågor så att det finns förutsättningar att föreskriva villkor som är relevanta från miljösynpunkt. Sökanden har hävdats att det av hävd finns en rätt att reglera uppströms belägna sjöar men att inga formella tillstånd finns. Sökanden har vidare hävdats att sjöarna i vart fall under den senaste tioårsperioden har reglerats på samma sätt med en amplitud om ca en meter och även gett in redovisning regleringarna. Den otillgängligt belägna Stensjön har enligt sökanden inte reglerats aktivt överhuvudtaget. Domstolen kan i denna del konstatera att det på sedvanligt sätt finns ett starkt samband mellan de

olika sjöar som ingår i vattensystemet. Vid regleringen av en sjö måste således hänsyn tas till övriga sjöar i systemet. Denna hänsyn kan regleras inom ramen för en vattenregleringssamfällighet där ägarna av strömfällen i vattensystemet ingår.

I aktuellt mål finns inte någon vattenregleringssamfällighet. Vidare har det framkommit att sökanden synes ha regleringsrätten för sjöarna uppströms Falkasjön. Detta har föranlett länsstyrelsen att kräva att de sjöar som sökanden har regleringsrätten för ska ingå i prövningen.

Domstolen kan konstatera att om inte sökanden haft regleringsrätten till ovan nämnda sjöar hade ett yrkande om att alla sjöar skulle ingå i prövningen inte kunnat framställas. Endast beskrivning av verkningarna hade då kunnat krävas. Om olägenheter uppstått i sådana fall hade tillsynsmyndigheten kunnat vidta tillsynsåtgärder och eventuellt kunnat tvinga fram en tillståndsansökan etc.

Sökanden har med stöd av ingiven redovisning anfört att regleringen har skett på samma sätt under ca tio år. Några klagomål på den reglering som förevarit har inte framkommit. Vidare har inget annat framkommit än att Falkasjön i egenskap av Natura 2000-område och naturreservat är den sjö som har det högsta skyddsvärdet i berört vattensystem. Domstolen finner därmed att alla centrala frågor täckts och att det i målet finns förutsättningar att föreskriva villkor som är relevanta från miljösynpunkt. Sökandens avgränsning av ansökan är därmed riktig.

Gällande miljö kvalitetsnormerna för det nedströms liggande vattendragen Falkabäcken och Garphytteån har bolaget inledningsvis i ansökan inte överhuvudtaget redovisat ekologisk status för vattendraget eller hur verksamheten påverkar vattendraget. Domstolen konstaterar att införandet av ramdirektivet för vatten i svensk rätt inte medfört någon ändring av bestämmelserna avseende lagligförklaringar och tillämplig lag vid prövningen. Det torde därför inte vara möjligt att enligt bestämmelserna om lagligförklaring i 17–18 §§ lagen (1998:811) om införande av miljöbalken kunna neka en lagligförklaring med stöd av bestämmelserna i 2 kap. miljöbalken och de miljö kvalitetsnormer som gäller för

vatten. Detta begränsar enligt domstolens mening den redovisning som ska ske. Att den drift av kraftverket med tillhörande reglering som tillstånd nu söks för påverkar vattendraget är uppenbart. Vid huvudförhandlingen och synen har emellertid vattendragets ekologiska status redovisats och även delvis vilken påverkan som verksamheten kommer att ha på nämnda vattendrag.

Kraftverket påverkar direkt en del av Falkabäcken genom att vattnet leds i en tub till kraftverket. Utan gällande tillstånd till kraftverket skulle allt vatten kunnat ledas genom Falkabäcken. Kraftverket och dammen skulle dock finnas kvar och nedströms kraftverket vid skidbacken skulle vattenflödet vara detsamma oavsett om vattnet leddes genom tuben eller i bäcken. Således är det huvudsakligen konsekvenserna för Falkasjön och den del av Falkabäcken som i dag är direkt påverkad av tuben som huvudsakligen ska utredas i förhållande till miljökvalitetsnormerna. Domstolen finner sammantaget att genomförd komplettering och vad som redovisats och iakttagits vid synen medför att ansökan även avseende denna del kan prövas i sak.

Lagligförklaringen

Lagligheten ska prövas enligt de bestämmelser som gällde då dammen och kraftstationen uppfördes, se 18 § lagen om införande av miljöbalken.

Vattenkraftverket som byggdes av Garphyttans Bruk igångsattes under år 1942 och ska därför prövas enligt 1918-års vattenlag. När dammen byggdes har inte varit möjligt att utröna, men torde enligt sökanden funnits under en mycket lång tid. Anläggningar som är så gamla bör anses lagliga om det inte kan anses visat att de i något hänseende förnärmat annans rätt eller allmänna intressen.

Inget annat har framkommit än att vattenkraftverket och dammen uppförts enligt då gällande bestämmelser och med hänsynstagande till motstående intressen. Vidare får dammen och vattenkraftverket anses vara tillräckligt väl beskrivna. Frågan om bottenlucka som Kammarkollegiet har väckt anser domstolen vara av mindre betydelse med hänsyn till de villkor som kommer att föreskrivas för verksamheten. Vattenkraftverket och dammen kan därför förklaras vara av laglig beskaffenhet. De

miljökvalitetsnormer som föreskrivits för vattendraget påverkar inte nämnda ställningstagande.

Rådigheten

Domstolen har bedömt det tveksamt om sökanden visat att fallrättigheterna har överlåtits till sökanden från Garphyttans Bruk och även vilka rättigheter som bruket haft vid överlåtelsen till sökanden. Sökanden har därför förutom avtal med Garphyttans Bruk m.m. även redovisat servitutsavtal utvisande att Örebro kommun, som är ägare av fastigheterna Örebro Garphyttan 2:7 och 2:24 där strömfallet är beläget, upplåter till den försålda men ännu inte bildade fastigheten, del av Garphyttan 2:24, fallrättigheter om totalt 32,90 m, från Falkasjön till och med utloppskanalens inlopp i Garphytteån. Domstolen kan konstatera att fallrättigheterna i målet tillkommer antingen sökanden eller markägaren kommunen. Att någon tredje man kan göra anspråk på fallrättigheterna har inte framkommit och framstår heller inte som sannolikt. Att ytterligare utreda denna fråga kan inte anses nödvändigt i detta mål. Då sökanden i vart fall genom servitutsavtal visat att rådighet finns att nyttja strömfallet och då sökanden därmed också anses ha rådighet att reglera Falkasjön utgör rådigheten inget hinder mot att pröva ansökan. Det förhållandet att dessa avtal getts in i efterhand anser domstolen inte påverkar bedömningen.

Strömfallsfastighet

Den av sökanden föreslagna strömfallsfastigheten Örebro Garphyttan 5:172 är godtagbar med de förutsättningar som sökanden angett.

Yrkade tillstånd

Domstolen har ovan funnit att det inte finns något hinder mot att lagligförklara dammen och kraftverket.

Lokaliseringen av verksamheten är därmed given.

Driften av verksamheten påverkar dels Falkasjön, dels Falkabäcken fram till kraftverket. Gällande Falkasjön kan domstolen fritt bestämma vilken regleringsamplitud som är lämplig och även i övrigt fastställa lämpliga skyddsåtgärder. Detta sker utifrån dels lönsamheten för kraftverksägaren, dels nödvändiga skyddsåtgärder för miljön. Det har av utredningen framkommit att tidigare reglering av sjön, som under senare tid har uppgått till ca två m, har varit till fördel för den skyddsvärda hårklomossan. Sökanden har ansett en reglering om två m som ekonomisk och åtagit sig att fortsätta med en liknade reglering och även i denna del medgett av länsstyrelsen föreslagna villkor. U P, L R och A J (ägare av tre vattenkraftverk nedströms Falkasjön) har i denna del yrkat att regleringen utnyttjas fullt ut, dvs. 5,5 m, och ej begränsas till 2,0 m. Domstolen konstaterar i denna del att den regleringsamplitud som under senare tid har utnyttjats synes vara en lämplig avvägning mellan de olika intressena i målet. Med de villkor avseende vattenhushållning som nedan kommer att behandlas finner domstolen inte att det finns något hinder mot att utifrån konsekvenserna för Falkasjön meddela tillstånd för verksamheten.

Hela det aktuella vattendraget har många vandringshinder för fisk och är påverkat av reglering från dammar och vattenkraftverk, s.k. nolltappning förekommer vidare. Detta är orsaken till att vattendraget i nu aktuella avseenden inte uppnår god ekologisk status. Främst påverkas Falkabäcken mellan Falkasjön och kraftverket. Kraftverket och dammen utgör även ett av många vandringshinder i vattendraget. Domstolen finner att om tillståndet förenas med villkor kan den påverkan som avledningen av vatten från Falkabäcken medför anses vara accepterad. Tvärt om kan ett tillstånd med ur miljösynpunkt relevanta villkor underlätta att miljö kvalitetsnormerna för vattendraget senare kan uppnås. Detta utan att omprövning eller inlösen behöver användas. Vid detta ställningstagande utgår domstolen från att verksamheten har funnits på platsen sedan lång tid och vad som ovan sagts om den i det närmast ovillkorliga rätt till lagligförklaring av damm och kraftverk som föreligger.

Inget annat har framkommit än att verksamheten jämlikt 11 kap. 6 § miljöbalken är tillåtlig.

Byte av tuben kommer att påverka ett Natura 2000-område. Domstolen finner därför att bytet kräver tillstånd både enligt 11 kap. och 7 kap. 28 a § miljöbalken. Om erforderliga villkor fastställs finns emellertid inget hinder mot att yrkat tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken kan beviljas.

Tiden för anmälan om oförutsedd skada bör med hänsyn till att verksamheten bedrivits under lång tid bestämmas till fem år.

Som konstaterats ovan finns det ett flertal vandringshinder i vattendraget. Detta är en av huvudorsakerna till att god ekologisk status inte uppnås. Att i dag föreskriva att en fiskväg för uppströms vandrande fisk ska inrättas är inte meningsfullt, vilket även de myndigheter som yttrat sig hävdar. Däremot anser domstolen att tillståndet bör utformas så att det i framtiden ska vara möjligt att möjliggöra såväl upp- som nedvandring utan att framtida ägare av kraftverket eller dammen ska ha rätt till ersättning av det allmänna och omprövning måste tillgripas. Domstolen finner därför att ett s.k. vilande villkor om fiskväg ska föreskrivas i enlighet med vad som framgår av domslutet. Den del som då och även i andra fall inte ersätts bestäms till skäliga 1/10 av produktionsvärdet.

Villkor m.m.

Länsstyrelsen har föreslagit vattenhushållningsbestämmelser som bedöms vara till fördel för hårklomossan. Dessa bestämmelser grundas huvudsakligen på hur sjön hittills har regleras. Sökanden har medgett dessa bestämmelser men anfört att den låga vattennivån på sommaren kan vara till nackdel för det rörliga friluftslivet. Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att området är populärt. Det nämns även en linfärja som används till transport ut till den ö som ligger i sjön. Då länsstyrelsens förslag innebär en lägre nivå än tidigare under sommarperioden kan detta påverka det rörliga friluftslivet negativt. Omfattningen av denna påverkan är emellertid inte helt utredd. Det torde även vara svårt att nu närmare utreda denna fråga. Domstolen

anser därför att vattenhushållningens konsekvenser för det rörliga friluftslivet under sommaren bör utredas ytterligare. Även om det får anses relativt klart att den vattenhushållning som länsstyrelsen föreslår är till fördel för hårklomossan bör dock med hänsyn till det höga skyddsvärdet konsekvenserna för hårklomossan och videbuskarna som mossan ofta växer på också kontrolleras. En fullständig kontroll av hela strandlinjen kan dock inte anses rimlig att genomföra. Lämpligast sker detta inom ramen för ett prøvotidsförordnande i enlighet med vad som framgår av domslutet. Trots bolagets bestridande i denna del ska således en prøvotid förordnas i enlighet med vad som sägs i domslutet. Hur kontrollen mer i detalj ska utföras bör överlåtas till länsstyrelsen att bestämma. Som provisoriska villkor bör de av länsstyrelsen föreslagna vattenhushållningsbestämmelserna gälla. Domstolen finner det vidare rimligt att i enlighet med sökandens yrkande i vart fall som provisoriskt villkor föreskriva att överdämning får ske med helt öppen damm.

Avseende villkor 2 i domslutet har detta medgivits av sökanden under förutsättning att det vatten som ska tappas i torrfåran får användas i fiskvägen. Domstolen finner det rimligt att frågan om intagets utformning och fiskväg för nedströms vandrande fisk kan delegeras till tillsynsmyndigheten. Domstolen finner det dock svårt för sökanden och länsstyrelsen att inom ett år anordna fiskvägen, särskilt med beaktande av den begränsade tid som grumlande arbeten får utföras. Tiden bör därför liksom arbetstiden bestämmas till två år. Villkoret bör utformas i enlighet med domslutet.

I villkor 3 i domslutet regleras minimitappningen. Domstolen finner att det får anses vara fast praxis att normal lågvattenföring, dvs. 50 l/s som årsmedelvärde, är normal minimitappning i torrfåran. Naturliga flödesvariationer ska eftersträvas. Dessa åtgärder får vid en bedömning utifrån 2 kap. miljöbalken anses skäligen. De flödesvariationer som länsstyrelsen har föreslagit motsvarar drygt 60 l/s i årsmedelvärde. Tappningen under våren och hösten bör därför minskas till 110 l/s i enlighet med domslutet.

Villkor 4 är en naturlig följd av skyddet för hårklomossan och även till fördel för det rörliga friluftslivet.

Villkor 5 har medgetts av sökanden men med den reservationen att villkoret med hänsyn till förändringar i tillrinningen kan vara svårt att följa. Domstolen anser att hänsyn ska, om möjligt, tas till förändringar i tillrinningen och att villkoret ska utformas på sätt som framgår av domslutet.

Villkor 6 avser mjuka övergångar vid ändring av tappningen för att bl.a. undvika grumling. Med hänsyn till att vattenflödet är beroende av tillrinningen bör villkoret utformas på sätt som Kammarkollegiet föreslagit.

I övrigt bör villkoren utformas på sätt som framgår av domslutet. Då regleringen är viktig är det naturligt att föreskriva att kontrollprogram i enlighet med villkor 8 ska upprättas.

Allmän fiskeavgift ska utgå i enlighet med sökandens förslag. Domstolen finner med hänsyn till vattendraget och villkoren i övrigt att avgift ska utgå enligt klass 1.

Fiskeriverket (numera Havs- och vattenmyndigheten) har uppskattat att skadorna motsvarar en särskild fiskeavgift om 25 000 kr. Detta har medgivits av sökanden under förutsättning att vissa villkor uppfylls. Någon särskild redovisning av hur medlen används finns det inte skyldighet att göra. Även med beaktande av de skyddsåtgärder som domstolen föreskriver i domslutet får skyldigheten att betala fiskeavgift anses rimlig.

Inget har framkommit som visar att tillståndet ska ge upphov till ersättningsgilla skador på U Ps m.fl. nedströms liggande kraftverk. Tvärtom torde tillståndet, som medför att verksamheten formellt kan bedrivas på i huvudsak samma sätt som skett under en relativt lång period, vara till fördel för nämnda kraftverksägare. Yrkandet om skadestånd ska således avslås.

Prövningsavgiften bör slutligt bestämmas till 5 600 kr.

U P m.fl. har framställt ett yrkande om rättegångskostnader. Yrkat belopp uppgår till 20 258 kr. Domstolen finner att sökanden ska åläggas att ersätta U P m.fl. med skäliga 10 000 kr.

Avseende de av länsstyrelsen yrkade rättegångskostnaderna gör domstolen följande bedömning. Länsstyrelsens arbete i aktuellt mål utgör myndighetsutövning. Ersättning för mervärdesskatt ska således inte utgå, varken på eget arbete eller utlägg. Gällande utlägget för konsultarvode uppgår yrkat belopp till 20 timmar à 660 kr eller totalt 13 200 kr exklusive moms. Länsstyrelsens egna arbete före huvudförhandling uppgår till 136 timmar à tillsynstaxan 800 kr eller 108 000 kr och tiden för huvudförhandling uppgår till 7 timmar för två personer à 800 kr eller 11 200 kr. Totalt uppgår således länsstyrelsens kostnadsyrkande till 132 400 kr. Sökanden har vitsordat 30 000 kr såsom skäligt belopp. Domstolen kan konstatera att sökandens ansökan har varit behäftad med brister, vilket i sig motiverar en ökad arbetsinsats från motparterna. Målet rör emellertid ett mindre kraftverk som funnits på platsen sedan 1940-talet och en damm som funnits sedan mycket lång tid tillbaka. Aktuellt vattendrag är vidare litet och påverkat av ett flertal regleringar nedströms. Dessutom kan nämnas att gällande Falkasjöns reglering, som främst påverkar Natura 2000-området, torde samordningsvinster kunnat uppnås med det mål (M 2709-10) som rörde överledning av vatten från Falkasjön. Även med beaktande av att små vattendrag kan hysa mycket höga biologiska värden och att miljö kvalitetsnormerna medför att nya tillstånd inte ska motverka eller försvåra att normerna uppnås finner domstolen sammantaget att länsstyrelsen ska tillerkännas ersättning för 14 timmars förhandling med syn eller 11 200 kr, 40 timmars internt arbete på länsstyrelsen eller 32 000 kr och 20 timmars konsultarvode eller 13 200 kr, sammanlagt således 56 400 kr.

Sökanden har yrkat verkställighetstillstånd. Domstolen kan emellertid konstatera att det finns motstående intressen i målet. Några bärande skäl för varför verkställighetstillstånd ändå ska meddelas har inte framkommit. Yrkandet i denna del ska alltså avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 20 juli 2012.

Johan Svensson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Johan Svensson, ordförande, och t.f. tekniska rådet Lars Hydén samt de särskilda ledamöterna Lars D Jansson och Monika Jenssen. Domen är enhällig.